

Výmenný program EÚ pre uhoľné regióny

Výmena skúseností medzi Severným Maďarskom (HU), hornou Nitrou (SK) a západným Macedónskom (EL) exchangeEU

Študijná návšteva v severnom Maďarsku, Maďarsko

Delegáti z Severného Maďarska (HU), Západnej Macedónie (EL) a Horného Nitrianskeho regiónu (SK) sa stretli v maďarskom meste Eger, v srdci uhoľného regiónu Heves, aby diskutovali o troch kľúčových témach: **založenie energetických spoločností, vypracovanie stratégií pre preškolenie a ďalšie vzdelávanie zamestnancov v uhoľnom priemysle a zapojenie zainteresovaných strán.** Okrem intenzívnych skupinových diskusií delegáti navštívili elektrárňu **Mátra**, jedinú uhoľnú elektrárňu v Maďarsku, ako aj **Tiszabó Social Energy Park** a Obchodno-priemyselnú komoru v Hevese.

Pokiaľ ide o energetické spoločnosti, Západné Macedónsko zdôraznilo dôležitosť stanovenia ambiciózných cieľov pre implementáciu obnoviteľnej energie s cieľom podporiť vznik energetických spoločností. Odporučili tiež navrhnúť právne parametre, ktoré zabezpečia, že energetické spoločnosti budú skutočne slúžiť potrebám svojich členov, namiesto toho, aby sa obnoviteľná energia výhradne predávala na trhu s elektrinou. Horná Nitra plánuje budúcnosti nadviazať kontakt so Západným Macedónskom, aby sa učila z príkladov prípadových štúdií rôznych modelov energetických spoločností.

Pokiaľ ide o rekvalifikáciu a zvyšovanie kvalifikácie, delegáti diskutovali o rôznych prístupoch k preškoleniu pracovníkov banských spoločností a prilákaní nových priemyselných odvetví s cieľom znížiť regionálny únik mozgov. Predseda obchodnej komory Heves predstavil plán využitia finančných prostriedkov z fondu **Just Transition Fund (JTF)** na vytvorenie programu kariérneho poradenstva, školení a podpory zamestnanosti pre pracovníkov v uhoľnom priemysle. Podobne Horná Nitra zdôraznila úspešne realizovaný program kontaktných centier, ktoré poskytujú bývalým pracovníkom banskej spoločnosti poradenstvo, finančné poradenstvo, mentoring, psychologické konzultácie a pracovné školenia.

Pokiaľ ide o zapojenie zainteresovaných strán, všetky delegácie zdôraznili dôležitosť postavenia ľudí do centra procesu transfor-

mácie. Boli predstavené príklady osvedčených postupov s cieľom predstaviť spôsoby, ako zapojiť miestne zainteresované strany do procesu transformácie, ako sú projekty [EU Teens4Greens](#) v západnom Macedónsku a slovenská spoločnosť Pronea, ktorá sa snaží vzdelávať študentov v oblasti podnikania a povzbudzuje ich, aby rozvíjali svoj región prostredníctvom svojich vlastných nápadov a projektov.

SEVERNÉ MAĎARSKO, MAĎARSKO

Úloha	Hostujúci región	Mentor v príslušných odboroch
Zúčastnení hlavní aktéri	Sekretariát Komisie pre uhlie, obchodná a priemyselná komora okresu Heves	
Odbornosť	Zapojenie zainteresovaných strán	

REGIÓH HORNÁ NITRA, SLOVENSKO

Úloha	Hostujúci región	Mentor v príslušných odboroch
Zúčastnení hlavní aktéri	Mesto Prievidza, Priatelja Zeme-CEPA, Pronea	
Odbornosť	Rozvoj projektov v oblasti čistej energie, najmä diaľkové vykurovanie	

ZÁPADNÉ MACEDÓNSKO, GRÉCKO

Úloha	Hostujúci región	Mentor v príslušných odboroch
Zúčastnení hlavní aktéri	IPTO - nezávislý Operátor prenosu energie, inštitút SMBC, komora Florina a DCN Global	
Odbornosť	Vytvorenie energetickej komunity a zapojenie zainteresovaných strán mládeže	

Profily regiónov

v spravodlivej transformácii

Táto výmena spojila tri regióny, ktoré stále ťažia hnedé uhlie, ale plánujú postupne vyradiť uhlie: Slovensko plánuje vyradiť hnedé uhlie do konca roku 2023, Severné Maďarsko do roku 2025 a Západné Macedónsko do konca roku 2028.

SEVERNÉ MAĎARSKO, MAĎARSKO

Stav postupného vyradovania uhlia

PREBIEHAJÚCI

197

miliónov. Ročné príjmy v Eurách¹ v roku 2021

2000
zamestnaných
pracovníkov

Cieľ uzávierky

950 MW do roku
2025²

2

ťažba
uholných baní

1

uholná elektrárne
v prevádzke

15%

podiel na výrobe
energie z uhlia

¹ Výročná správa MVM Mátra Energia Zrt. (2021)

² Poznámka: Ministerstvo energetiky v súčasnosti robí ekonomickú analýzu, aby určilo, či potenciálne predĺžia dátum uzávierky. Analýza bude hotová v júni 2023.

Stav spravodlivého prechodu energie

Severné Maďarsko pracuje na príprave projektu a výzvy na predkladanie projektov, ktoré sa zaoberajú kľúčovými témami identifikovanými v dvoch TJTP regiónoch - Heves a Borsod Abauj Zemplen.

REGIÓHN HORNÁ NITRA, SLOVENSKO

Stav postupného vyradovania uhlia

PREBIEHAJÚCI

195

miliónov. Ročné príjmy v Eurách

2221
zamestnaných
pracovníkov uhlia

Cieľ uzávierky

266 MW po roku
2023

1

uholná baňa v
prevádzke

1

uholná elektrárne
v prevádzke

6%

podiel výroby
energie z uhlia

Stav spravodlivého prechodu energie

Slovenská republika plánuje do konca roku 2023 ukončiť výrobu elektriny z domáceho hnedého uhlia. Horná Nitra v súčasnosti pracuje na projektoch, ktoré podporujú nízkouhlíkovú výrobu energie v oblastiach ako diaľkové vykurovanie. Slovenský TJTP sa zameriava na ekonomickú diverzifikáciu, prechod na čistú energiu, revitalizáciu území a rozvoj ľudského kapitálu a zručností s cieľom dosiahnuť spravodlivú transformáciu.

ZÁPADNÉ MACEDÓNSKO, GRÉCKO

Stav postupného vyradovania uhlia

PREBIEHAJÚCI

1

mld. ročné príjmy v Eurách

3200
zamestnaných
pracovníkov

Cieľ uzávierky

2,5 GW po roku
2028

3

uholné bane v
prevádzke

3

uholné elektrárne
v prevádzke

Približne.
25%

podiel výroby
energie z uhlia

Stav spravodlivého prechodu energie

Grécko v posledných rokoch výrazne znížilo využívanie uhlia. Od roku 2017 do roku 2021 sa podiel uhlia na výrobe energie znížil z 43% na 12%. V roku 2019 grécka vláda rozhodla o postupnom zatváraní všetkých elektrární na hnedé uhlie do roku 2028 a urýchlení procesu odstraňovania lignitu tak, že do roku 2023 sa stiahne 80% nainštalovanej kapacity. TJTP pre západné Macedónsko sa zameriava na transformáciu regiónu na centrum výroby a využívania čistej energie.

Spoločné výzvy

regióny čelia spoločným výzvam:

- Zachovanie ľudského kapitálu v regióne na podporu ďalšej fázy hospodárskeho rozvoja regiónu;
- Vytvorenie a udržanie spoľahlivého právneho rámca, ktorý umožní energetickým komunitám ako ziskové modely, tak aj modely zamerané na občanov;
- Obmedzený počet zamestnancov v národných, regionálnych a miestnych samosprávach na podporu širokého spektra tém spravodlivej transformácie a implementačných opatrení.

Témy výmeny skúseností

Táto výmena sa zamerala na tri nižšie uvedené témy:

Ekonomická diverzifikácia prostredníctvom rozvoja infraštruktúry

Podstatná časť výmeny sa zamerala na to, ako založiť, regulovať a podporovať energetické komunity v regiónoch. Západné Macedónsko prezentovalo právne ustanovenia a úvahy pre efektívne vytvorenie energetického spoločenstva. Zdieľali sa aj cenné ponaučenia o tom, ako vytvoriť právne záväzné pravidlá na zabezpečenie toho, aby členovia energetickej komunity skutočne profitovali z vyrobenej energie z obnoviteľných zdrojov.

Implementácia projektov spravodlivej transformácie

Každý z regiónov zdieľal svoje príslušné prístupy k rekvalifikácii a zvyšovaniu kvalifikácie (bývalých) pracovníkov v oblasti dobývania uhlia s cieľom pripraviť ich na nové pracovné miesta v nových priemyselných odvetviach. Zdôraznené boli programy zručností s prístupom zdola nahor aj zhora nadol.

Zapojenie zainteresovaných strán

Regióny zdieľali rôzne prístupy k spolupráci so širokou škálou zainteresovaných strán v rámci svojho regiónu. Diskusie boli zamerané na angažovanosť zainteresovaných strán, dôležitosť budovania ekosystému odborníkov a odborníkov z oblasti spravodlivej transformácie, ktorí zapájajú občanov, mimovládne organizácie a iné občianske miestne organizácie do procesu transformácie.

Odporúčanie

- + Na základe dôkladnej analýzy zainteresovaných strán identifikujte kľúčové zainteresované strany, s ktorými sa treba zaoberať. Potom podľa toho prispôbte stratégiu zapojenia do transformácie a do tvorby projektov;
- + Pred plánovaním stratégie zavádzania energetickej komunity pre komunity vo vašom regióne sa najprv opýtajte občanov, MSP a obcí, čo je potrebné na to, aby investovali a podieľali sa na projekte energetickej komunity;
- + Ak chcete zistiť, aký rozpočet potrebujete na vytvorenie regionálneho programu rekvalifikácie a zvyšovania kvalifikácie, začnite identifikáciou nových obchodných príležitostí pre váš región a tým, čo by sa bývalí baníci pracovníci museli naučiť, ak sa chcú zamestnať v týchto nových obchodných oblastiach;
- + Po spustení programu rekvalifikácie a zvyšovania kvalifikácie požiadajte pracovníkov, ktorí úspešne prešli vaším programom, aby ho ďalej propagovali u svojich vlastných kolegov.

„Musíme postaviť ľudí do centra procesu spravodlivej transformácie. Vzájomné výmeny nám pomáhajú pochopiť, ako to urobiť.“

Dimitrios Kouras, Energy, expert IPTO-
-nezávislý Operátor prenosu energie,
Západné Macedónsko, Grécko

„Výmeny vytvárajú príležitosť na nadviazanie nových spojení a spoznávanie rôznych prístupov na podporu hospodárskeho rozvoja.“

Ondrej Grecik, Pronea, Slovensko

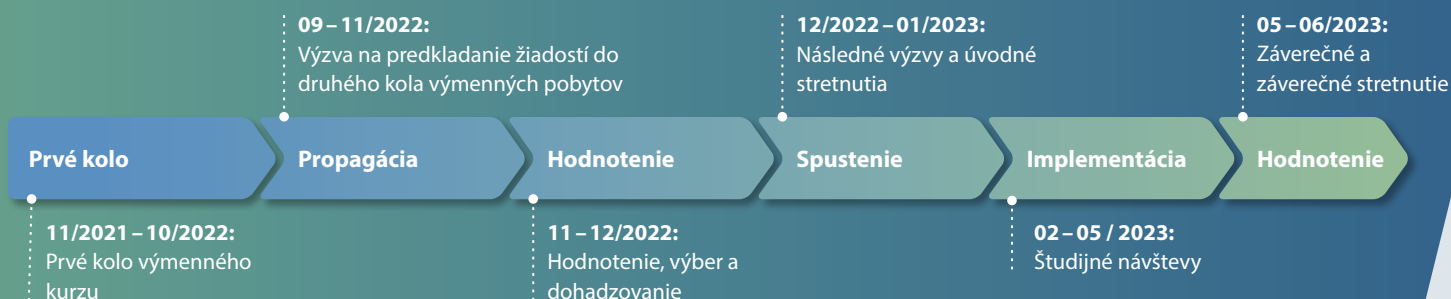
Ďalšie zistenia

- ✓ Občania musia byť zapojení do procesu zakladania energetickej komunity, aby sa zabezpečilo, že tieto komunity budú slúžiť ich energetickým potrebám, a nie iba predávať obnoviteľnú energiu na trhu;
- ✓ Dôležitým predpokladom posunu myslenia uhoľných pracovníkov a komunít smerom k podpore nízkouhlíkového hospodárstva je silný politický záväzok na národnej úrovni;
- ✓ Je dôležité jasne oznámiť, že uhoľná baňa sa zatvorí a že hoci to zmení región, existuje vízia pre tento región a že občania môžu byť súčasťou formovania tejto vízie;
- ✓ S cieľom účinne začleniť potreby a záujmy budúcej generácie do plánov a projektov spravodlivého prechodu by zapojenie mladých ľudí malo začať už na základnej alebo strednej škole.

Vývoj programu

exchangeEU pozostáva zo dvoch výmenných kôl, ktoré sa konajú od novembra 2021 do júna 2023. Prvé kolo sa uskutočnilo od novembra 2021 do októbra 2022 a druhé kolo sa začalo v novembri 2022. V každom kole sú kandidátske regióny vhodne spárované na základe ich trajektórií spravodlivej transformácie a postupného

vyradovania uhlia. Po ukončení výmenného cyklu sa regióny, ktoré dokončili výmenu, úzko spolupracujú pri príprave študijných návštev zopovedajúcim ich vlastným potrebám a tematickým záujmom. Počas celého procesu ich sprostredkovatelia výmeny poskytujú podporu a asistenciu.

Viac o exchangeEU

exchangeEU je výmenný program pre uhoľné, lignitové, rašelinové a ropné bridlice regióny v procese transformácie v Európskej únii (EÚ). Program je súčasťou iniciatívy uhoľné regióny v procese transformácie (crit) a realizuje ho Európska komisia.

Vzhľadom na potrebu urýchlenej spravodlivej a nízkouhlíkovej energetickej transformácie v Európe, exchangeEU podporuje spoluprácu a vzájomné učenie sa medzi uhoľnými regiónmi EÚ s cieľom podporiť implementáciu stratégií spravodlivej energetickej transformácie. Jeho hlavným cieľom je pomôcť uhoľným regiónom EÚ v dekarbonizácii ich energetických systémov a zároveň chrániť pracovníkov a komunity prostredníctvom hospodárskej diverzifikácie a technologických inovácií. Počas programu si zúčastnené regióny vymieňajú skúsenosti a spolupracujú na riešení súčasných výziev, ktorým čelia v procese spravodlivej transformácie. ExchangeEU tak otvára cestu pre vytvorenie širokej siete odborníkov z praxe.

Výsledky druhého kola prihlášok

Spolu **17 regiónov** v transformácii bolo vybraných zúčastniť sa výmeny

Výsledkom procesu párovania bolo **9 výmien skúseností**, t.j. 5 párov regiónov a 4 regionálne trojuholníky

Zúčastnené regióny predstavujú spolu **11 členských štátov** EÚ Bulharsko, Česká republika, Chorvátsko, Estónsko, Nemecko, Grécko, Maďarsko, Poľsko, Slovensko, Slovinsko a Španielsko

Navštívte našu webovú stránku

Navštívte webovú stránku platformy Just Transition

Prihláste sa na odber nášho informačného letáku

Navštívte naše kanály na sociálnych sieťach

exchangeEU ios časť Iniciatívy pre [Uhoľné regióny v prechodnom období /CRIT](#)